

Γυμνάσιο Διανέλλου και Θεοδότου

*«ΟΙ ΑΠΟΨΕΙΣ/ΣΤΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ/ΤΡΙΩΝ ΤΟΥ
ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΜΑΣ ΓΙΑ ΤΟΝ «ΣΕΒΑΣΜΟ», ΤΗΝ «ΕΥΘΥΝΗ»
ΚΑΙ ΤΗΝ «ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ»: ΜΙΑ ΕΡΕΥΝΑ ΔΡΑΣΗΣ»*

25 Απριλίου 2018

Διατύπωση προβλήματος

- ▶ Το Σχολείο μας αποφάσισε να ασχοληθεί με τα θέματα της αλληλεγγύης, του σεβασμού και της ευθύνης.
- ▶ Αποφασίσαμε να διερευνήσουμε τα θέματα για να δούμε τις απόψεις των μαθητών/τριών του σχολείου μας, αφού κάποιες φορές παρατηρούνται περιστατικά παραβατικής συμπεριφοράς, αλλά και γεγονότα εκδήλωσης ευθύνης και αλληλεγγύης ανάμεσα στους μαθητές/τριες.
- ▶ Σκοπός είναι να προτείνουμε δράσεις και πρακτικές για ενίσχυση του επιπέδου σεβασμού, ευθύνης και αλληλεγγύης των μαθητών/τριών του σχολείου μας.

Ανασκόπηση βιβλιογραφίας

➤ Έρευνες δείχνουν ότι:

- Ο Σεβασμός σχετίζεται με τα έργα, τα σύμβολα, τις απόψεις, την περιουσία του άλλου.
- Η Ευθύνη συμβάλει στην ηθική βελτίωση, στην προώθηση του κοινού καλού και στην πνευματική συγκρότηση ενός ατόμου.
- Η Αλληλεγγύη είναι η έμφυτη κοινωνικότητα του ανθρώπου, η οποία συμβάλλει στην ανάπτυξη των κοινωνικών αρετών. Αποτέλεσμά της είναι η καταπολέμηση του εγωκεντρισμού, η κοινωνική συνοχή και ειρήνη, η πρόοδος και η ευημερία και η ηθική ζωή.
- Έρευνες δείχνουν ότι η έλλειψη σεβασμού, ευθύνης και αλληλεγγύης υπάρχει στους μαθητές/τριες στον σχολικό χώρο. Σε έρευνα που έγινε πριν από μερικά χρόνια από τα Υπουργεία Παιδείας και Υγείας σε Δημοτικά και Γυμνάσια της Κύπρου απέδειξαν ότι το ποσοστό των θυτών και των θυμάτων σχολικού εκφοβισμού ήταν κοντά στο 17%, τα οποία είχαν ως αποτέλεσμα τα αυξημένα συμπτώματα άγχους, κατάθλιψης και χαμηλής αυτοεικόνας. Συμπερασματικά, υπάρχει 50% πιθανότητα οι θύτες να προβούν σε εγκληματικές πράξεις

Ερευνητικά ερωτήματα

Τέθηκαν τα πιο κάτω ερευνητικά ερωτήματα:

- ▶ Ποιες είναι οι απόψεις των μαθητών/τριών του σχολείου μας για τον Σεβασμό, την Ευθύνη και την Αλληλεγγύη; (διερεύνηση με ερωτηματολόγιο και ομαδική συνέντευξη)
- ▶ Ποιες είναι οι στάσεις των μαθητών/τριών του σχολείου μας για τον Σεβασμό, την Ευθύνη και την Αλληλεγγύη; (διερεύνηση με παρατήρηση)
- ▶ Ποια μέτρα/δράσεις εισηγούνται οι μαθητές/τριες του σχολείου μας για ανάπτυξη του Σεβασμού, της Ευθύνης και της Αλληλεγγύης;

Μεθοδολογία

5

- ▶ Επίσκεψη στη βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Κύπρου
- ▶ Μελέτη άρθρων σε περιοδικά και σχετικών βιβλίων
- ▶ Απόφαση για τον τρόπο διερεύνησης του θέματός μας
- ▶ Ετοιμασία ερωτηματολογίου, γράφοντας οδηγίες και δηλώσεις
- ▶ Χορήγηση ερωτηματολογίου στο πιλοτικό τμήμα και στη συνέχεια στους υπόλοιπους μαθητές του σχολείου
- ▶ Πήραμε ομαδική συνέντευξη από τους μαθητές για εις βάθος διερεύνηση των απόψεών τους
- ▶ Παρατήρηση μαθητών κατά τα διαλείμματα για καταγραφή γεγονότων σεβασμού, ευθύνης και αλληλεγγύης
- ▶ Καταγραφή αποτελεσμάτων και συμπερασμάτων έρευνας
- ▶ Δράσεις για ενημέρωση εκπαιδευτικών, μαθητών/τριών και γονέων

Ερευνητικά εργαλεία

Ερωτηματολόγιο

- ▶ Ερωτηματολόγιο μαθητών:
 - Το ερωτηματολόγιο περιλάμβανε τρεις ενότητες που αφορούσαν: τον σεβασμό, την ευθύνη και την αλληλεγγύη. Κάθε ενότητα συμπεριλάμβανε δηλώσεις σχετικές με το θέμα.
 - Η ενότητα «Σεβασμός» περιλάμβανε 19 δηλώσεις.
 - Η ενότητα «Ευθύνη» περιλάμβανε 11 δηλώσεις.
 - Η ενότητα «Αλληλεγγύη» περιλάμβανε 18 δηλώσεις.
 - Περιλάμβανε και δύο δημογραφικά στοιχεία: φύλο, τάξη.

Πιλοτική χορήγηση ερωτηματολογίου

- ▶ Το χορηγήσαμε σε ένα τμήμα του σχολείου για να δούμε κατά πόσο ήταν ορθά κατασκευασμένο το ερωτηματολόγιο μας (αυτό το τμήμα δεν έλαβε μέρος στην έρευνα).
- ▶ Δηλαδή να εξετάσουμε αν ήτανε κατανοητό σε όλους τους μαθητές, πόσο διαρκούσε η συμπλήρωση του και αν υπήρχαν οποιαδήποτε άλλα λάθη.
- ▶ Από την πιλοτική χορήγηση φάνηκε ότι το ερωτηματολόγιο μας ήταν κατανοητό και σύντομο ενώ εντοπίστηκε λάθος σε μια δήλωση.

Χορήγηση ερωτηματολογίου

- ▶ Μετά από την επιτυχημένη πιλοτική χορήγηση του ερωτηματολογίου μας προχωρήσαμε στη διεξαγωγή της έρευνας στα τμήματα του σχολείου στα τέλη Ιανουαρίου 2018.
- ▶ Χωριστήκαμε σε ομάδες και αναλάβαμε να τα διαμοιράσουμε σε όλα τα τμήματα.
- ▶ Η χορήγηση είχε διάρκεια περίπου 20 λεπτών.
- ▶ Δεν υπήρξαν δυσκολίες ή προβλήματα.
- ▶ Καταχωρήσαμε στη συνέχεια τα δεδομένα στην Excel.
- ▶ Αργότερα υπολογίσαμε τον μέσο ορό και την τυπική απόκλιση από τις απαντήσεις που πήραμε.

Ομαδική Συνέντευξη

10

- ▶ Μέσα Μαρτίου 2018, ετοιμάσαμε το πρωτόκολλο της ομαδικής συνέντευξης.
- ▶ Αφού καταλήξαμε σε κάποια συμπεράσματα με βάση τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων ετοιμάσαμε κάποιες ερωτήσεις για να πάρουμε συνέντευξη από τους συμμαθητές/τριές μας.
- ▶ Στην ομαδική συνέντευξη έλαβαν μέρος 16 μαθητές/τριες της Β' τάξης.
- ▶ Με την άδειά τους ηχογραφήσαμε την ομαδική συνέντευξη, ώστε να μπορούμε αργότερα να την ξανακούσουμε και να την αναλύσουμε καλύτερα για να καταλήξουμε σε συμπεράσματα.
- ▶ Σκοπός μας ήταν να ελέγξουμε τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων και να τα συγκρίνουμε με τις απόψεις του δείγματος των μαθητών/τριών που έλαβαν μέρος στην ομαδική συνέντευξη (τριγωνοποίηση αποτελεσμάτων).

Παρατηρήσεις στα διαλείμματα

11

- ▶ Μέσα Μαρτίου 2018, βάσει των δηλώσεων του ερωτηματολογίου ετοιμάσαμε ένα έντυπο παρατήρησης της συμπεριφοράς των μαθητών/τριών την ώρα των διαλειμμάτων.
- ▶ Το έντυπο περιλάμβανε τις τρεις ενότητες του ερωτηματολογίου (Σεβασμός, Ευθύνη, Αλληλεγγύη).
- ▶ Ορίσαμε μια μέρα και διασκορπιστήκαμε σε διαφορετικούς χώρους της αυλής του σχολείου παρατηρώντας τους συμμαθητές/τριές μας και καταγράψαμε τη συμπεριφορά τους (θεατή, μη συμμετοχική παρατήρηση) π.χ. περιστατικά που έδειχναν σεβασμό, ευθύνη, αλληλεγγύη.
- ▶ Σκοπός ήταν να δούμε αν αυτά που καταγράφονταν στα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου και της ομαδικής συνέντευξης παρατηρούνταν και στη συμπεριφορά των μαθητών/τριών κατά τα διαλείμματα.

Αποτελέσματα

Ερωτηματολόγιο

13

- ▶ Πιο κάτω παρουσιάζονται τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου που δόθηκε στους μαθητές/τριες. Τα αποτελέσματα χωρίζονται κατά ενότητα, όπως ήταν χωρισμένες οι δηλώσεις στο ερωτηματολόγιο.
- ▶ Επειδή οι δηλώσεις είναι αρκετές και δεν μπορούν να σχολιαστούν όλες, σχολιάζουμε μόνο έξι δηλώσεις σε κάθε τομέα.
- ▶ Τις τρεις δηλώσεις που συγκέντρωσαν τον ψηλότερο μέσο όρο.
- ▶ Τις τρεις δηλώσεις που συγκέντρωσαν τον χαμηλότερο μέσο όρο.
- ▶ Με αυτό τον τρόπο μπορούμε να σχολιάζουμε τα θετικά στοιχεία σε σχέση με το θέμα της έρευνας και τα αρνητικά, δηλαδή εκείνα που χρειάζονται βελτίωση, ώστε το σχολείο να κάνει ενέργειες για να βελτιώσει το επίπεδο σεβασμού, ευθύνης και αλληλεγγύης των μαθητών/τριών του σχολείου μας.

▶ Δηλώσεις για τον Σεβασμό

- ▶ Οι δηλώσεις «σέβονται την περιουσία των καθηγητών τους» (Μ.Ο.=4,43, Τ.Α.=0,99), «σέβονται την περιουσία των συμμαθητών τους» (Μ.Ο.=4,43, Τ.Α.=0,91) και «σέβονται την περιουσία του σχολείου» (Μ.Ο.=4,17, Τ.Α.=1,07) είχαν τους ψηλότερους μέσους όρους.
- ▶ Οι δηλώσεις «νιώθω ότι σε αυτό το σχολείο ο ένας λαμβάνει υπόψη τις απόψεις του άλλου» (Μ.Ο.=2,54, Τ.Α.=1,01) «νιώθω ότι σε αυτό το σχολείο ο ένας σέβεται τον άλλο» (Μ.Ο.=2,63, Τ.Α.=1,01) και «νιώθω ότι σε αυτό το σχολείο υπάρχει ισότητα» (Μ.Ο.=2,73, Τ.Α.=1,21) είχαν τους χαμηλότερους μέσους όρους.

▶ Δηλώσεις για την Ευθύνη

- ▶ Οι δηλώσεις «προσπαθούν να λένε πάντα την αλήθεια» (Μ.Ο.=4,13, Τ.Α.=1,01), «τηρούν τις υποσχέσεις που έχουν δώσει» (Μ.Ο.=4,09, Τ.Α.=1,00) «όταν τους ανατεθεί κάποια υπευθυνότητα τη φέρνουν εις πέρας» (Μ.Ο.=4,02, Τ.Α.=1,01) συγκέντρωσαν τους πιο ψηλούς μέσους όρους.
- ▶ Οι δηλώσεις «θεωρώ ότι οι μαθητές του σχολείου μας δείχνουν δείγματα υπευθυνότητας» (Μ.Ο.=2,79, Τ.Α.=1,12) «εμείς οι μαθητές αναλαμβάνουμε πρωτοβουλίες στη σχολική ομάδα» (Μ.Ο.=3,02, Τ.Α.=1,13) και «εμείς οι μαθητές εφαρμόζουμε τους κανονισμούς του σχολείου» (Μ.Ο.=3,02, Τ.Α.=1,13) είχαν τους χαμηλότερους μέσους όρους.

▶ Δηλώσεις για την Αλληλεγγύη

- ▶ Οι δηλώσεις «θέλω να προοδεύσω και να γίνομαι καλύτερος» (Μ.Ο.=4,40, Τ.Α.=1,00) «πιστεύω πως είμαι σωστός/ή απέναντι στους φίλους και τους καθηγητές μου» (Μ.Ο.=4,20, Τ.Α.=0,88) «εκτιμώ τη βοήθεια που μου προσφέρεται και προσπαθώ να ανταποδώσω» (Μ.Ο.=4,09, Τ.Α.=1,01) συγκέντρωσαν τον πιο ψηλό μέσο όρο.
- ▶ Οι δηλώσεις «στον ελεύθερο μου χρόνο ασχολούμαι με τον εθελοντισμό» (Μ.Ο.=2,44, Τ.Α.=1,23), «παροτρύνω τους συμμαθητές μου να λαμβάνουν μέρος σε εθελοντικές δραστηριότητες» (Μ.Ο.=2,61, Τ.Α.=1,32) «συμμετέχω στη διοργάνωση φιλανθρωπικών εκδηλώσεων στο σχολείο π.χ. παζαράκι» (Μ.Ο.=2,70, Τ.Α.=1,44), είχαν τον πιο χαμηλό μέσο όρο.

Ομαδική συνέντευξη

17

- ▶ Πραγματοποιήσαμε ομαδική συνέντευξη με 13 μαθητές/τριες της Β' τάξης. Σύμφωνα με το πρωτόκολλο της συνέντευξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις έτσι ώστε να σχολιαστούν οι δηλώσεις του ερωτηματολογίου που συγκέντρωσαν τους πιο ψηλούς μέσους όρους.
- ▶ **Σεβασμός:** Γενικά, ανέφεραν ότι υπάρχει σεβασμός προς την περιουσία των μαθητών, των καθηγητών και του σχολείου αλλά ανέφεραν και κάποια περιστατικά παραβατικής συμπεριφοράς, όπου κάποιοι δεν σέβονται την περιουσία των καθηγητών τους (π.χ. κλοπές αντικειμένων) ή την περιουσία του σχολείου (π.χ. μικροκαταστροφές στα έπιπλα, γράψιμο στους τοίχους, θρανία, καρέκλες) ή την περιουσία των συμμαθητών τους (π.χ. κλοπές αντικειμένων). Όμως, γενικά, πιστεύουν ότι τα περιστατικά αυτά είναι μεμονωμένα.

- ▶ **Ευθύνη:** Ανάφεραν, ότι δεν λένε πάντα την αλήθεια όπως στις περιπτώσεις που δεν εκτελούν τις κατ' οίκον εργασίες. Επίσης, **νιώθουν** ότι δεν τηρούν πάντα τις υποσχέσεις που έχουν δώσει ή τις υπευθυνότητες τους και αυτό εξαρτάται από κάποιες μεταβλητές, όπως τον βαθμό συμπάθειας προς τα άλλα άτομα (καθηγητές, συμμαθητές/τριες) αλλά και από τον χαρακτήρα/προσωπικότητα του κάθε έφηβου.
- ▶ **Αλληλεγγύη:** Ανάφεραν ότι θέλουν να προοδεύσουν και να γίνουν καλύτεροι. Πιστεύουν ότι είναι σωστοί απέναντι στους συμμαθητές τους και τους βοηθούν όταν έχουν ανάγκη αλλά αυτό εξαρτάται από την προσωπικότητα και τον χαρακτήρα του κάθε έφηβου. Θέλουν να προοδεύσουν στο σχολείο και είναι δεχτικοί στη βοήθεια των άλλων (των καθηγητών και των συμμαθητών τους). Σε αυτό τον τομέα οι ερωτώμενοι ήταν πιο θετικοί στις απαντήσεις τους από τα άλλα δύο μέρη της συνέντευξης και έδειχναν περισσότερο ενθουσιασμό στις απαντήσεις τους.

Παρατηρήσεις

19

▶ Σεβασμός:

- Υπήρξαν 8 επεισόδια χτυπήματος.
- Παρατηρήθηκαν 10 περιστατικά λογομαχίας, λόγω μιας διαφωνίας.
- Σημειώθηκαν 16 περιστατικά βρισίματος.
- Παρατηρήθηκαν 15 περιστατικά σπρωξίματος.
- Συνέβησαν 13 περιστατικά τσακωμού.

► Ευθύνη

- Παρατηρήσαμε ότι σε 7 περιπτώσεις μαθητές βοήθησαν τους καθηγητές τους την ώρα των διαλειμμάτων στη μεταφορά αντικειμένων/βιβλίων ή σε εργασίες στις αίθουσες ή σε ανταλλαγή απόψεων/συζήτηση για θέματα του σχολείου.

► Αλληλεγγύη

- Υπήρξαν 13 επεισόδια δανεισμού χρημάτων μεταξύ συμμαθητών και φίλων για να μπορέσουν να αγοράσουν κάτι από το κυλικείο.
- Παρακολουθήσαμε 7 περιστατικά βοήθειας μεταξύ μαθητών του σχολείου.
- Συνέβησαν 7 περιστατικά μοιρασιάς φαγητού.

Σεβασμός:

- ▶ Γενικά, υπάρχει σεβασμός στην περιουσία των άλλων και δεν γίνονται καταστροφές ή/και κλοπές της περιουσίας των άλλων.
- ▶ Οι μαθητές/τριες νιώθουν ότι δεν λαμβάνονται υπόψη στον βαθμό που θα ήθελαν οι απόψεις τους ενώ θα ανέμεναν και περισσότερο σεβασμό και ισότητα.
- ▶ Οι μαθητές προσπαθούν να λένε πάντα την αλήθεια και να αποφεύγουν τα ψέματα.
- ▶ Προσπαθούν να τηρούν τις υποσχέσεις που δίνουν στο χώρο του σχολείου και να υλοποιούν τις υποσχέσεις τους. Δείχνει το βαθμό της δέσμευσής τους σε αυτά που υπόσχονται και την ανάληψη ευθυνών.

Ευθύνη:

- ▶ Οι μαθητές/τριες θα ήθελαν να βλέπουν περισσότερες ενέργειες υπευθυνότητας από τους συμμαθητές/τριες τους και να αναλαμβάνουν και περισσότερες πρωτοβουλίες.
- ▶ Ταυτόχρονα, διακρίνουν ότι θα ήθελαν μεγαλύτερη εφαρμογή των κανόνων του σχολείου από τους συμμαθητές/τριές τους.

Αλληλεγγύη:

- ▶ Οι μαθητές δείχνουν εκτίμηση σε όσους βρίσκονται στον σχολικό χώρο και θέλουν να είναι σωστοί απέναντι τους, αφού ειπώθηκε πώς ανταποδίδουν τη βοήθεια που τους δίνεται.
- ▶ Τέλος, οι μαθητές έχουν όνειρα και στόχους για το μέλλον τους και θέλουν να προοδεύσουν.
- ▶ Οι μαθητές δεν νιώθουν την ανάγκη ή/και δεν έχουν ευκαιρίες για να συμμετέχουν σε εθελοντικές δραστηριότητες ή να βοηθήσουν τους συμμαθητές τους.

Συμπεράσματα έρευνας 2-Συνέντευξη και Παρατήρηση

22

Ομαδική συνέντευξη:

- ▶ Γενικά, ανέφεραν ότι υπάρχει σεβασμός προς την περιουσία των μαθητών, των καθηγητών και του σχολείου αλλά ανέφεραν και κάποια περιστατικά παραβατικής συμπεριφοράς, όπου κάποιοι δεν σέβονται την περιουσία των καθηγητών τους.
- ▶ Γενικά, πιστεύουν ότι τα περιστατικά αυτά είναι μεμονωμένα.
- ▶ Ανέφεραν, ότι δεν λένε πάντα την αλήθεια. Επίσης, νιώθουν ότι δεν τηρούν πάντα τις υποσχέσεις που έχουν δώσει ή τις υπευθυνότητες τους και αυτό εξαρτάται από κάποιες μεταβλητές, όπως τον βαθμό συμπάθειας προς τα άλλα άτομα (καθηγητές, συμμαθητές/τριες) αλλά και από τον χαρακτήρα/προσωπικότητα του κάθε έφηβου.
- ▶ Ανέφεραν ότι θέλουν να προοδεύσουν και να γίνουν καλύτεροι. Πιστεύουν ότι είναι σωστοί απέναντι στους συμμαθητές τους και τους βοηθούν όταν έχουν ανάγκη αλλά αυτό εξαρτάται από την προσωπικότητα και τον χαρακτήρα του κάθε έφηβου.
- ▶ Θέλουν να προοδεύσουν στο σχολείο και είναι δεχτικοί στη βοήθεια των άλλων.

Παρατήρηση στην αυλή:

- ▶ Γενικά, παρατηρήσαμε ό,τι στο σχολικό χώρο υπάρχουν γεγονότα που δείχνουν σεβασμό, ευθύνη και αλληλεγγύη των μαθητών/τριών μεταξύ τους αλλά και γεγονότα (π.χ. καυγάδες, λογομαχίες, ενοχλητική συμπεριφορά), που δείχνουν ότι υπάρχουν πολλά περιθώρια βελτίωσης της συμπεριφοράς των μαθητών/τριών του σχολείου μας.

Δράσεις που προτείνονται βάσει των συμπερασμάτων της έρευνας

► Δραστηριότητες για τον Σεβασμό, την Ευθύνη και την Αλληλεγγύη

- Συνέδριο για παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας στους/στις μαθητές/τριες και στους γονείς (25/4/18).
- Διάλεξη από ειδικό προς τους μαθητές για το θέμα του σεβασμού, της ευθύνης και της αλληλεγγύης.
- Βιωματικά εργαστήρια από ειδικούς προς τους μαθητές για το θέμα του σεβασμού, της ευθύνης και της αλληλεγγύης.
- Καθορισμός συζητήσεων και debate στα τμήματα για το θέμα του σεβασμού, της ευθύνης και της αλληλεγγύης.
- Θεατρικές παραστάσεις ή θεατρικές σκηνές με θέμα τον σεβασμό, την ευθύνη και την αλληλεγγύη.
- Επιβράβευση σημαντικών ενεργειών σεβασμού, ευθύνης, αλληλεγγύης από τους/τις μαθητές/τριες.
- Δημιουργία τρίπτυχου για τον σεβασμό, την ευθύνη και την αλληλεγγύη.

▶ Δραστηριότητες για τον Σεβασμό

- Διαγωνισμός αφίσας για τον σεβασμό.
- Διαγωνισμός ζωγραφικής για τον σεβασμό.
- Διαγωνισμός διηγήματος για τον σεβασμό.
- Συζήτηση και ανάλυση κανονισμών στα τμήματα.

▶ Δραστηριότητες για την Ευθύνη

- Χρονοδιαγράμματα για την ολοκλήρωση των κατ' οίκων εργασιών.
- Παροχή ευκαιριών για ανάληψη ευθυνών στο χώρο του σχολείου.
- Διαγωνισμός αφίσας για την ευθύνη.
- Διαγωνισμός ζωγραφικής για την ευθύνη.
- Διαγωνισμός διηγήματος για την ευθύνη.

► Δραστηριότητες για την Αλληλεγγύη

- Διαγωνισμός αφίσας για την αλληλεγγύη.
- Διαγωνισμός ζωγραφικής για την αλληλεγγύη.
- Διαγωνισμός διηγήματος για την αλληλεγγύη.
- Παροχή ευκαιριών για επίδειξη ενεργειών αλληλεγγύης στο χώρο του σχολείου.
- Διοργάνωση φιλανθρωπικών εκδηλώσεων στο σχολείο.
- Γνωριμία με διάφορες εθελοντικές οργανώσεις.
- Επισκέψεις σε ευαγή ιδρύματα.
- Προσφορά κοινωνικού έργου στο σχολείο και σε χώρους της κοινότητας (π.χ. καθαρισμός πάρκου, σβήσιμο συνθημάτων από τοίχους).

Περιορισμοί της έρευνας 1

27

- ▶ Θα μπορούσαμε να ζητούσαμε από τους συμμαθητές μας να μας προτείνουν δράσεις/δραστηριότητες για ανάπτυξη του Σεβασμού, της Ευθύνης και της Αλληλεγγύης.
- ▶ Τα αποτελέσματά της αφορούν μόνο τους μαθητές/τριες του σχολείου μας γι' αυτό δεν μπορούν να γενικευθούν. Θα μπορούσε να γίνει η έρευνα και σε γειτονικά γυμνάσια.
- ▶ Το θέμα μας ήταν πρωτότυπο γι' αυτό δεν βρήκαμε άλλες έρευνες, ειδικά για το θέμα του σεβασμού, της ευθύνης και της αλληλεγγύης (ούτε στην Κύπρο ούτε στον ευρωπαϊκό χώρο). Έτσι δεν συγκρίναμε τα αποτελέσματα της έρευνάς μας με άλλες έρευνες.
- ▶ Οι συνεντεύξεις θα μπορούσε να ήταν ατομικές αντί μια ομαδική. Έτσι θα αναλύαμε καλύτερα τις απόψεις των συμμαθητών/τριών μας.

Περιορισμοί της έρευνας 2

28

- ▶ Δεν λάβαμε συνεντεύξεις από καθηγητές και τη διευθυντική ομάδα του σχολείου μας, που μπορεί να μας έδιναν πολύτιμες πληροφορίες για το θέμα της έρευνας.
- ▶ Το ερωτηματολόγιο που δημιουργήσαμε είναι πρωτότυπο, αφού δεν βρήκαμε παρόμοιο κατά την ανασκόπηση βιβλιογραφίας. Όσα βρήκαμε χρησιμοποιήθηκαν σε έρευνες που διερευνούσαν τα θέματα του σχολικού εκφοβισμού.
- ▶ Οι παρατηρήσεις θα μπορούσαν να γίνουν για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα π.χ. μια συνεχόμενη εβδομάδα, ώστε να είναι πιο αξιόπιστα τα αποτελέσματα.
- ▶ Κάποια επιπρόσθετα στατιστικά στοιχεία, που θα ήταν σημαντικά, για την έρευνα (όπως μας ανέφεραν οι καθηγήτριάς μας και ο έμπειρος ερευνητής) δεν τα περιλάβαμε λόγω ηλικίας.

Σας ευχαριστούμε για την
προσοχή σας!